

ԱԶԳԱՅԻՆ

Տխուր նիստ մ'ունեցաւ ազգային երեսփոխանական ժողովն երէկ՝ որ գումարեցաւ ընդ նախագահութեամբ ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, և ատենապետութեամբ Ասլանեան վսեմափայլ Ստեփան փաշայի:

Ատենական գործողութիւններէ յետոյ՝ խառն ժողովոյ մէկ գիւրը կարգացուեցաւ, որով բացատրութիւն տրուած էր՝ փափաղեան Ստեփան էֆէնտիի մէկ դիտողութեան, այն է թէ՝ ի սկզբան պաշտօնակալութեան ազգային նորոշութիւններէ հրատարակեալ պաշտօնական յայտարարութեան մէջ Բ. Դըրան հետ Պատրիարքարանի ունենալիք յարաբերութեան մասին յիշատակութիւն չկայ: Ազգային ժողովը գոհացուցիչ դատեց՝ կարգացուած գիւրը, ներկատեղով որ նորոշութիւնները կը ճանչնայ իւր այս կարեւոր պարտաւորութիւնն ալ և ըստ ամենայնի տրամադիր է կատարել, ինչպէս իւր գործնական ընթացքէն ալ յայտ յանդիման կերելի:

Յետ այսորիկ, ժողովն մեծագոյն մասամբ ընդունեց՝ Քաղաքական ժողովոյ կողմանէ ընդհանուր տրոց բաշխման ու հաւաքման վերաբերեալ ինչ ինչ առաջարկութիւնները: Ըստ այսմ, այսուհետեւ ընդհանուր տրոց ամենէն ստորին աստիճանը չէ՝ թէ 25, այլ մինչև 5 զըշ պիտի ըլլայ, և կ'յուսացուի որ շատերը պիտի մասնակցին դիւրութեամբ, և կեդրոնական ստուղակն այսպէս գոհացուցիչ վիճակ մը պիտի ունենայ:

Այս քուէարկութեան գործն ալ լրանալուն պէս, հարստահարութեանց յանձնաժողովոյ անդամք խորհրդարանը մըտան, և փափաղեան Ստեփան էֆէնտի իբրեւ տեղեկագիր՝ բնմն ելնելով կարգաց հարստահարութեանց տեղեկագիրը. այսինքն՝ վերջին հինգ տարուան մէջ գաւառները տեղի ունեցած այլ և այլ հարստահարութեանց գլխաւորներուն, և միանգամայն՝ այս պատճառաւ Բ. Դըրան ու Պատրիարքարանի մէջ եղած բանակցութեանց վերաբերեալ կարեւոր գրերուն հաւաքածոյն, որոյ հետ լծորդեալ էին՝ հինգ տարի յառաջ ընդհանուր ժողովոյ կողմանէ Բ. Դրան մատուցեալ տեղեկագրին մէջ նշանակեալ դարմաններն ալ:

Երկու ժամու չափ տեւեց այս տեղեկագրին ընթերցումն, և խիստ տխուր տպաւորութիւն ըրաւ՝ երեսփոխանաց և ունկնդիր բազմութեան վրայ: Այս տեղեկագրէն կ'մացուէր, թէ գաւառներուն մէջ տեղ տեղ ազգայինք զո՛ւրկ

են կենաց պատուոյ և քնից ապահովութենէ. կ'իմացուէր որ շատ տեղ մեր ազգայնոց հողերը գրաւուած են. կ'իմացուէր, որ Բ. Դրանէն թէև ազգու հրամանագրեր ելած են, բայց գոհաբար մեծագոյն մասամբ անգործադրելի մնացած են. վերջապէս այս տեղեկագրին ալ կ'հաստատէր թէ անյապաղ բարեկարգութիւն, օրնութիւն ու խնամք պէտք է՝ մեր ազգայնոց փրկութեան, ապահովութեան ու բարօրութեան համար, ապա թէ ո՛չ քիչ ժամանակէն յետոյ գաւառաց մէջ Հայուն անունն անգամայն փախի մնայ. Հայը գաւառաց մէջ շատ կողմեր կ'հեծէ այդ քիւրտերու, տէրէպէյիներու, և քաղաքական ու կրօնական անարժան պաշտօնակալներու հարստահարութեանց ներքեւ. աղքատութիւն և մինչև յուսահատութիւն ծանրացած են վրան:

Վերջապէս ժողովն խիստ մեծ ցաւով լսելով այս տեղեկագրին ընթերցումն, յետ ինչ ինչ դիտողութեանց ու վիճաբանութեանց՝ ըստ եզրակացութեան յանձնաժողովոյն, որոշեց՝ կցել այս նոր տեղեկագրին, ասկէց հինգ տարի յառաջ յանուն ընդհանուր ժողովոյ Բ. Դրան մատուցեալ տեղեկագրին հետ, և վարչութեան ձեռք կայսերական կառավարութեան ներկայացուենելով՝ գլխութիւն ու արդարութիւն հայցել յանուն ընդհանուր ժողովոյ:

Կա՛ր առաջարկութեան դիր մ'ալ զոր Ստեփան փաշա իբրեւ երեսփոխան մատուց ժողովոյն, յետ համառօտ՝ բայց ազգու ատենաբանութեան, և զոր դիւանք քուէարկութեան դնել կուզէր և յանձնաժողովոյ տեղեկագրին եզրակացութենէն նշանաւոր տարբերութիւն մը չունէր. սակայն երեսփոխանաց ոմանց յարուցած շիտիութեան վրայ՝ քուէարկութիւնը ետ մնաց, և Եւսուփեան էֆէնտի՝ որ այս պահուն կատենապետէր՝ ատենանք փակեց:

Յիշեալ առաջարկութեան դիրը կ'օրինակեմք աստանօր, ի ծանօթութիւն ազնիւ ընթերցողաց, որ է՝

« Ազգ. ժողովը իր յանձնախմբի աշխատութեանէն ցաւ ի սիրտ տեղեկանալով թէ Թաւակին հարստահարութեանց « յիշատակութիւնք կերելին Պատրիարքարանի արձանագրութեանց մէջ, և « Ս. Պատրիարքէն իմանալով թէ՝ « ի թախանձանաց ազգայնոց, հարստահարութեանց բարձման և կենաց, ստացուած « ծոց և պատուոյ ապահովութեան և հաւասար այլոց ազանց ի կայսերէ շնորհեալ իրաւանց վայելման համար, Ազգ. « վարչութեան կողմէն ամեն տեսակ խնդիր և պաղատանք մատուցած են արդէն կառավարութեան », »

« Նորին Սրբազնութեան կը յանձնաւորարէ շարունակել իր պաշտօնական միջնորդութիւնը մինչև որ ազգին վիճակը վեհ. կայսեր դիտաւորութեանց « համեմատ՝ իր բազմադարեան հաւատարմութեան արժանաւայել բարօրութեան վերածուի. և կ'որոշէ մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցեաց մէջ ամեն « կիրակի մասնաւոր մաղթանք և աղօթք « ընել Ս. Պատրիարքի յաջողութեան համար: »

« Եւ իր բարձրաշնորհ նախագահին « անպայման վստահութիւն քուէարկեալով կանցնի իր օրակարգին: »

Ձեմք ուզեր անյիշատակ թողուլ՝ երէկ ժողովոյն մէջ տրուած շնորհակալութիւնները: Ազգային ժողովոյ կողմանէ շնորհակալութիւն՝ յանձնաժողովոյն, ու թաւուր մէջ տեղեկագրին պատրաստեալ համար. « յանձնաժողովոյ կողմանէ շնորհակալութիւն՝ Պատրիարքարանի տաճակական գիւնատան, օրինաւոր ու բարեկարգ ընթացիցն համար: Շնորհակալութեան յայտարարութիւն եղաւ դարձեալ յանձնաժողովոյ կողմանէ՝ նախորդ Պատրիարք Տ. Խրիմեան Սրբազանի համար, յիշատակելով թէ իւր օրով տեղի ունեցած հարստահարութեանց համար Բ. Դուռը մատուցեալ գրերը ստորագրած և այս մասին որ և է աշխատութիւն չէ խնայած: »

Վերջին կիւրակէ օրէն հետէ Արմաշի ուխտագնացութենէ դարձող մեր ազգայիններէն շատերը տեսանք, որք յիշեալ վանքին գիշերօթիկ վարժարանին վրայ ուրախաւիթ ու գոհացուցիչ տեղեկութիւններ կուտան մեզ: Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն Սադայեան մեծապատիւ Արեւիկան էֆէնտի, որ բարւոյն ու օգտակարին ջերմ նախանձախնդիր է, երկու օր յառաջ գաւառալով Արմաշէն՝ ուրախութեամբ դրուատեց այս վարժարանին բարեկարգ ու արդիւնաւոր ընթացքը, և յաւելցուց թէ ամենայն քաջալերութեան ու ձեռնտուութեան արժանի են գերապատիւ վանահայր Սըրբազանն ու պատուարժան միաբանութիւնը, որպէս զի անվհատ դիմադրելով ժամանակին տարապայման անձկութեան, և այսպիսի հաստատութեանց յարժամ կցորդ եղած բազմադիմի դժուարութեանց, « շարունակեն իրենց այս բազմօգուտ գործն: »

Այսպէս միշտ բարի վկայութիւններ կ'ընենք Արմաշի վարժարանին համար, և փոքր մի կ'մեղմանայ մեր ցաւն, զոր կըզգամք մեր ազգային վարժարանաց բազմաց ապարդիւն և անբարեկարգ վիճակին վրայ, և որք բազմիցս հրապարա-

կական արդար քննադատութեանց նիւթ չլըլան :

Յենլով այսպիսի բարի վկայութեանց , ամենայն համարձակութեամբ հրաւեր ու յորդոր կկարգամք ճշմարիտ ծնելաւոր և ուսումնասէր ծնողաց , որ իրենց զաւակները կատարեալ վստահութեամբ յանձնեն Արմաշի վարժարանին : Ասլանեան Ստեփան փաշայի պէս շատ նշանաւոր ազգայնոց որդիք արդէն նոյն վարժարանին մէջ ուսում ու դաստիարակութիւն կառնուն , և այս ծնողք՝ որ օգտակարն ու փաստակարը ճանաչելու , և լաւն ու յոռին ընտրելու ճաշակն ու կարողութիւն ունին , մեծապէս գոհ են վարժարանին ընթացքէն :

Ըստ որոշման կրօնական ժողովոյ , Տ. Խորիմեան Սրբազան վաղը կէտիկ-փաշայի եկեղեցւոյ մէջ ծայրագոյն իշխանութիւն պիտի տայ Երուսաղիմայ նախորդ միաբաններէն արժ. Տ. Մովսէս վարդապետի՝ որ Մարաշի առաջնորդական տեղապահ ընտրուած ըլլալով , քանի մ'օրէն պիտի ուղևորի :

Նախորդ թերթով հրատարակեցինք՝ կարնոյ գաւառական ժողովոյ անդամաց մէկ մասին կողմանէ առ գեր. Մամբրէ եպիսկոպոս ուղղեալ գրոյն պատճէնը , Այսօր կհրատարակեմք հետեւեալն ալ , որ դարձեալ միևնոյն երեսփոխանաց կողմանէ Նորին գերապատուութեան մատուցեալ է , և յորմէ ինչպէս նաև առաջինէն յայտնի կերևի թէ կարնոյ գաւառական ընդհանուր ժողովոյ մէջ համաձայնութիւն գոյացած չէ առաջնորդական խնդրոյն համար , և թէ՛ հարկ է պէտք եղածն անշառաքար տնօրինել վասն արդարութեան և միանգամայն վասն անգործութեան վիճակին :

Աւասիկ , գիրք :

Գերապատիւ Բ. Սրբազան Հայր

Երէկ ի ներկայութեան զառաջնորդ ամբաստանող երեսփոխանաց ընթերցալը և ծանուցիք ամեն. Պատրիարք Սրբազան Հօր յուլիս 7 թուով երկրորդ պաշտօնագիրը , յորում Ձեր քննութեան պաշտօնի վերաբերեալ Նորին Բ. Սրբազնութենէն իբրև հրահանգ առ Ձեզ զըրկուած առաջին պաշտօնական հրամանագրի իմաստը կը կրկնուէր , և առաջնորդի վրայ ըրած ամբաստանութեանց կարևորութիւն չորսուելով , միմիայն անոր հաշիւներն ի քննին առնել և զպարտուպատշաճն առ Պատրիարքարան ծանուցանել կը հրամայէր :

Մեք , ինչպէս որ Պատրիարքարանի այն առաջին հրամանագրոյն տրամադրութեան դէմ յուլիս 22 թուով բողոքնիս մատուցած եմք Ձեր Բ. Սրբազնութեան , զնոյն կերկրորդեմք նա և ներկայիս վերջին հրամանագրոյ դէմ : Սրբազան Հայր , մեր բողոքները առաջնորդի անձին դէմ ատելութենէ յառաջ եկած չէին , և չեն , մեր բողոքները անոր պաշտօնավարութեան եօթնևտասնամեայ ազգակործան արարմանց համար էին , որոց մասին այժմալ զնոյն ցաւ ի սիրտ պնդել կստիպէ մեր խիղճը , և պիտի պընդենք յաւիտեան , եթէ ոչ պաշտօնապէս , գոնէ իբրև անպաշտօն հայ , անգամ ազգային մարմնոյ , յարելով թէ՛ Կարնոյ և շրջակայ բազմահայ վիճակաց ազգայնոց բարոյական կեանքը մեր առաջնորդին ձեռամբ մեռուցեալ է : Եւ աւելորդ ազգային պատրիարքարան և Ձեր Բ. Սրբազնութիւնն ալ այս մեռելաթաղի ո՛չ միայն պարզ հանդիսատես և յուղարկւոր կը դնուիք , այլ գեթազգաբար վերջին հանգստեան արարողութիւն կը կատարէք

Սրբազան Հայր , մեք շարունակ աղաչեցինք ,

պաղատեցինք և բողոքեցինք թէ այսպիսի բաղմաթիւ անարտուն ժողովրդեան մը այս անգըծաբար սպանման ոճիրը առաջի արդար ատենին օրինաւորապէս թող քննութեան առնուի : Իսկ Պատրիարքարան Ձեզ կըսէ , -ամենեւին ո՛չ ոճրագործութեան քննութիւնը մի բանայք , թո՛ղէք՝ այդ մեռեալը թող թաղուի , միմիայն եթէ մեռուցիլը դորա գրպանի քսակէն բան մը խորած է՝ անոր հաշիւը քննեցէք : Այլ թէ ինչո՞ւ և ի՞նչ իրաւանց վրայ հիմնեով այսպիսի տարօրինակ վճիռ մը կարձակէ , զայդ բնաւ չիշխառակէր Աստուած իմ , իբրև սահմանադրական պարծող ո՞ր ազգաց մէջ այսպիսի օրէնք և այսօրինակ դատաստան մը տեսնուած է արդեօք :

Սրբազան Հայր , մեր սրտերը չեն դիմանար այդ հաշիւն այլ ևս այսպիսի պարագայի մը մէջ քննելու . ո՛վ որ հայու սիրտ և երկիւմունք ունիլ կը ձևանայ և միանգամայն չիւղղահարիր առ այն ձեռնարկելու , նա թող կատարէ այդ քննութիւնը , ըստ իւր քմաց : Վիճակին մէջ երեք հազարէն աւելի ազգային զըստնայական երկուսն մանկուոյն լքեալ դատարարականութեան հաշիւ , սահմանադրութեան վերաբերեալ և միայն առ ի ցոյցս գործադրելու հաշիւ , կրօնական դանաղան զեղծմանց հաշիւ , եկեղեցւոյ և եկեղեցականաց անբարեկարգութեան հաշիւ , եկեղեցւոյ օրինաց տրամադրութեամբ ի կողմն անարժան եղող անձանց անխըտրաբար քահանայանալու ևլն ևլն . հաշիւ . այս ամեն բարոյական ծանրակշիռ հաշիւները այսօր առ ոչինչ նկատուած են Պատրիարքարանի առջև , որ դոցա քննութիւնն իսպառ զանց առնելով միմիայն գրամական հաշուց քննութեան հրաման կուտայ , և այն ալ ոչ օրինաւորապէս , զի գոնէ առաջնորդին կողմանէ խմբագրեալ և առ Պատրիարքարան ղրկուած հաշւոյ ցուցակը պէտք էր որ առ Ձեր Բ. Սրբազնութիւն առաքուէր :

Այլ թէ Պատրիարքարան ի՞նչ ծածուկ նշկատմունք ունի այսպիսի ապօրինաւոր հրամանի մը քողին տակ , զայդ մեք դեռ պարզապէս չեմք գիտեր . կա՛մ այն է , որ Կարնոյ պէս բազմահայ վիճակի մը այս բարոյական մահը յայս իւր անկարեւոր և անշնան բան մը դատուած է , և կա՛մ այն է , որ առաջնորդի անմեղութեան վրայ բողոքովին անվստահ ըլլալով՝ չուզէր որ քննութեամբ մերկապարանոց լինին այն ամեն անքաւելի մեղապարտութիւնք , որք զժաղդաբար եկեղեցւոյ Արքեպիսկոպոսի մը ձեռք գործուած են 17 տարիէ ի վեր : Ասոնց ո՞րն ալ որ ըլլայ Պատրիարքարանի նկատումն , զոր անշուշտ ժամանակը յերևան պիտի հանէ , ստիպուած եմք ըսելու ըստ ձայնի մեր խղճին , թէ այն՝ դատապարտելի է ներկայ և ապագայ սերնդոց առջև :

Մական մեզ հոգ չէ այլ ևս , հերիք է որ մեք սահմանադրապէս երեսփոխան գլուխ , զոր ինչ հաւատարմ կերպիւ տեսած և որոց իրազեկ եղած էինք , 7-8 ամիսէ հետէ անդապար բողոքեցինք : Այլ որովհետև ազգային Պատրիարքարանի բարձր իշխանութիւնը անտես ըրաւ մեր բողոքները , և հուսկ ուրեմն կը հրամանադրէ մէկ քանի դրամական հաշուց քննութիւնն եւեթ կատարել , կարևորութիւն չտալով այն ամեն ծանրածանր ամբաստանութեանց , և որովհետև կը տեսնեմք որ սահմանադրական վարչութիւն մը , օրինաց տախտակը Սինայէն գաւառացւոց բերող Մովսէսը , գաւառի մը սահմանադրական երեսփոխանաց ձայնը կուրորդուն մէջ խեղդել կը դատապարտէ , այսուհետև մեզ պարտք կը մնայ ներկայ և վերջին բողոքնիս ալ այդ օրէնսդրաց կեդրոնական վարչութեան անարդարանալի վարմանց դէմ ուղղել , և այլ ևս չսպասել իրմէ իրաւարարութիւն , զոր իսպառ զլացաւ մեզմէ , վիճակ մը ամբողջ զոհելով ի շնորհս մի անձին : Միանգամայն Ազգ. Պատրիարքարան , որ սահմանադրութեան նշանախեցն անգամ ճշդիւ գործադրելու համար իւր գոռուգոռումով զաշխարհը կը թնդանէր երբեմն , այժմ եթէ շնորհ ընէ զիջանիլ գոնէ վայրկեան մը մեզ լսելու , պիտի համարձակեմք հասկնել թէ Յարութիւն եպիսկոպոսի համար ըրած ամբաստանութեանց մէջ

բնաւ անձնականութեան որ և է նկատում չունիմք , այլ անոնց շարժառիթը միմիայն երեսփոխանութեան պաշտօննուս պարտաւորութեան արդիւնքն էր : Ուստի , Սրբազան Հայր , ստիպուած եմք ի վերջոյ ծանուցանել Ձեր Բ. Սրբազնութեան թէ ,

Իրաց ներկայ պարագաներէն պարտաւորեալ՝ այսօրուրէն կը հրաժարիմք մեր երեսփոխանութեան անուանական տիտղոսէն՝ բռնաբարեալ պաշտօնէն և արհամարհեալ աթոռէն , այլ ևս ազգային որ և է այսպիսի պաշտօն չըստանձնելու որոշմամբ : Յայսմ հետէ նոյն աթոռոյ վրայ թող բազմին այնպիսիք , որոց ումանց ազգին կարևորութիւն չունին , և ոմանց ալ թերևս քաղցր է տեսնել խղճուկ վիճակիս ազգային այս ներկայ բարոյական ցաւալի մահը , որոց թէ գործադիր և թէ գործակիցք և պաշտպանք միահաղոյն պատասխանատու թող մնան առաջի անհղ ատենին փրիստոսի , և Կարնոյ ազգային տարեգրութեանց էջերուն մէջ թող արձանագրուի այսպիսի հակառահմանադրական ազգաւեր անցից քստմնելի պատմութիւնը , որպէս զի թերևս օր մը հասարակաց անաչառատեանն կարող ըլլայ լուծել այս անլոյծ խընդիրը : Մեք յայսմհետէ քաւեալ կը ճանաչեմք զմեզ , և ազատ խղճի և ապագայ սերնդեան սարսափելի պատասխանատուութենէն : Եւ կը փութամք ներկայ բողոքախառն հրաժարագիրս Ձերդ Բ. Սրբազնութեան մատուցանել , խընդրելով որ բարեհաճիք զայն հաղորդել առ ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայրն իբր ի սլատասխանի Նորին Բ. Սրբազնութեան վերջին հրամանագրոյն :

Հրաժարեալ 16 երեսփոխանք Կարնոյ Կարին 22 յուլիս 1876

Պատրիարքարանի ուշադրութիւնը կխնդրեմք այս գրոյն վրայ :

Պատրիարքարանի ուշադրութիւնը կխնդրեմք այս գրոյն վրայ :

Պատրիարքարանի ուշադրութիւնը կխնդրեմք այս գրոյն վրայ :

. . . Խմբագիր .

Ծառաջիկայ կիւրակէ օր որ է սեպ. 19, թաղիս նորաշէն եկեղեցւոյ մէջ , Ամեն . Խորիմեան Սրբազան Հայրիկը Ս. Պատարագ. պիտի մատուցանէ . ուստի . . . Խմբագիր , կը խնդրեմք որ ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան ներկայս հրատարակել բարեհաճիք , որով կացուցանէք զմեզ երախտապարտ :

Ի դիմաց թաղ . Խորհրդոյ

Բ. Ատենագ. պիր Ատենապետ

Ս. Գալթեան Գալթեան Լալթեան

16 սեպտ 1876 Կէտիկ փաշա

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Բ. Գրուեն այսօր դարձեալ արտաքոյ կարգի ընդհանուր . ժողով մը պիտի գումարի ընդ նախագահութեամբ բարձրապատիւ մեծ Եպարքոսին , և Լրոպական կառավարութեանց կողմանէ առաջարկեալ հաշտութեան պայմաններուն վրայ վերջնական որոշում տալու և առաջարկողաց հաղորդելու համար : Հետեւաբար տակաւին չէ կարելի հրատարակել , թէ կայսերական կառավարութիւնը քացէ ի բաց մերժած է եղած առաջարկութիւնները , ինչպէս չորեքշաբթի օրէն յետոյ լրագրաց ոմանք աճապարեցին ծանուցանել :

Մեր նախորդ թուով բաւական տե.

զեկուծիւն հաւաքած էինք՝ առաջարկեալ պայմաններուն վրայ։ Նոյն տեղեկութիւնները վերջին օրերս գրեթէ կը հաստատուն չափ կողմերէ, այն է թէ՛ կառավարութիւնը կառավարկեն՝ մի և նոյն վիճակի մէջ պահել զՍերվիա և ըզ Գարատաղ ինչպէս որ էին յառաջ քան զպատերազմն, և Գարատաղի մասնաւոր շնորհ մ'ալ ընել նաւահանգիստը լալու յարմար տեղ մը տալով։ Սերվիայէն որ և է վիսարինութիւն չպահանջել պատերազմական ծախուց համար։ Պոնայի, Հէրսէքի և Պուլղարիոյ համար առանձնաշնորհ արտօնութիւններ ալ։ Իսկ ոմանք կ'յաւելուն, թէ կառավարութեանց ոմանք կընդունին, որ Միլան իշխանը հաշտութեան ու խաղաղութեան հաստատութենէն երեք ամիս յետոյ մայրաքաղաքս գալով՝ իւր հպատակութեան յարգանքը օգոստոսիառ Սուլթանին մատուցանէ։

Աւասիկ այսպիսիք են հրատարակեալ պայմաններն, որոց վրայ եւրոպական լրագրաց շատը կ'սորհրդածեն այժմ ամենայն ջերմութեամբ, և ոմանք ինքնապատ, այլք ընդդէմ կեցողակացունեն։ Իսկ տաճկական լրագիրք միահամուռ անընդունելի և մերժելի կ'համարին այս պայմանները, կառավարութեան և ազգին պատուոյն ու արժանեաց վնասակար ցուցնելով։ Այսու ամենայնիւ այս ամենը յօգս կ'ցնդին, երբ այսօր կամ վաղը Բ. Գրան վերջնական որոշումը լըսուի ստուգապէս։

Սակայն ինդիր կըլլայ այժմէն, թէ ինչ պիտի ըլլայ, երբ Բ. Գրան կողմանէ մերժուին։ Նկատողութեան առնելով ամեն կողմանէ թափած լուրերն ու յայտարարութիւնները, եթէ անկեղծ են՝ կրնամք ըսել թէ ծանրակշիռ հետեւանք մը չպիտի ունենայ։ այսինքն՝ պատերազմը ներկայ սահմանէն դուրս չպիտի տարածուի, և թէ՛ առաջարկողաց և թէ՛ Բ. Գրան կողմանէ չափաւորութեան որոշումներ ու զոհողութիւններ ըլլալով՝ խնդիրը խաղաղութեամբ վախճան պիտի առնու։

Այս լուրերուն հետ, քանի մ'օրէ հետէ դարձեալ երեւան ելան՝ մայրաքաղաքիս մէջ ազգային ընդհանուր ժողովոյ մը կազմակերպութեան լուրերը, մինչդեռ երբեմն կըսուէր թէ, յետ ներկայ զբաղմանց՝ պիտի խօսուի այս խնդրոյն վրայ, և որոշում տրուի։ Բայց կերեւի թէ ժամանակն եկած է, և կ'հաստատեն թէ Բ. Գրանը գումարուած արտաքոյ կարգի ժողովներուն խորհրդածութեան առարկայ եղած, և արդէն որոշուած է։ Լրագիրք, և մասնաւորապէս տաճիկ թերթերն՝ որ ժամանակէ մը հետէ լուծութիւն կ'ազհէին այս մասին, սկսան տեղեկութիւններ հրատարակել, և մինչև իսկ մասնաւորութիւններ նշանակել։ Հինգշաբթի օր Վազըթ լրագիրքը ինչինչ տեղեկութիւններ տուած, և հաստատելի ժողովոյ անդամոց թուոյն համար 62 պիտի ըլլայ ըսած էր։ սակայն Պասիթթայս աւուր թերթի մէջ կ'ընէ, իւր ընդունած տեղեկութեանց նայելով՝ անդամոց թիւն 120 պիտի ըլլայ, 35 ը՝ մայրաքաղաքէս, և 85 ը կուսակալութեանց վիճակներուն ժողովրդոց կողմանէ ընտ-

րուելու պայմանաւ։ Թէ՛ մահմետական և ո՛չ՝ մահմետական անդամոց թիւն որոշեալ չէ, այլ տեղական ժողովրդեան կողմանէ ընտրուելէն և վարչական ժողովներէն (Մէճլիսի իտարէ) հաստատուելէն յետոյ պիտի որոշուի։ Իսկ այս ժողովոյն պարտաւորութիւնը, կ'յաւելու յիշեալ լրագիրք, պիտի ըլլայ՝ դանձուց պաշտօնատունէն յօրինեալ տարեկան հաշուէ կշռոյն քննութիւնը, և հասարակաց շինութեան վերաբերեալ ամեն խնդիր, և այլ ներքին դործոց կարգադրութիւն, ի բաց առեալ՝ զինուորական դործերն, և օտար տէրութեանց հետ յարաբերութեան խնդիրներն՝ յորս երբէք չպիտի միջամտէ։ Ժողովը պիտի կազմուի առաջիկայ Պայրամի տունէն յետոյ, Օգոստոսիառ Սուլթանը Բ. Գրանը գալով, տարեկան դործառնութեանց տեղեկագիրք լսելով, և մասնաւորապէս հրովարտակ մը շնորհելով։

Վազըթի ու Պասիթթի դրածներուն մէջ մեծ տարբերութիւն կայ։ առաջինը կ'ընէ, թէ անդամոց կէսը ուղղակի կառավարութեան կողմանէ պիտի ընտրուի առ այժմ, մինչև որ ժողովուրդը ընտրողութեան հանգամանաց ընտելանայ, և անարժանն ու արժանաւորն ինքնին որոշելու կարող ըլլայ։ Իսկ Պասիթթի՝ այս մասին որ և է բան դրած չէ, և կը կարծեմք՝ թէ Վազըթի դրածը ստուգութեան կարօտ է։ Վազըթի նշանակած այս կէտը դիտողութեանց առարկայ եղած է՝ ընտրութիւնն ամբողջ ժողովրդեան կողմանէ չըլլալը անպատեհ համարելով, և ժողովն ըստ այսմ իբրև կատարեալ ներկայացուցիչ ժողովրդեան չգտնելով։ Իրաւացի է այս դիտողութիւնը։ Բայց միւս կողմանէ ալ ո՛չ նուազ ուշադրութեան արժանի է ժողովրդեան ներկայ անընտել ու խակ վիճակը։ Արդ՝ եթէ ստոյգ է Վազըթի նշանակած յիշեալ կէտը, և եթէ խնդիրը վերջնական կերպիւ որոշուած չէ, կարծեմք՝ մեզ ալ կ'ներուի՝ միջին միջոց մը առաջարկել։ այսինքն՝ կառավարութիւնը, կրկնապատիկ կամ եռապատիկ ընտրելաց փակ ցանկ մը տայ այս կարգի ընտրելաց համար, և ժողովուրդը նոյն ցանկէն ընտրէ։ Սակայն եթէ խնդիրը վերջացած է, և որ և է դիտողութիւն կամ առաջարկութիւն լսելու ժամանակ անցած է, այսչափն ալ առ այժմ բաւական է։ Ժամանակն հետզհետէ կ'արււնքէ ու կ'կատարեալագործէ ամեն բան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոսիառ Սուլթանը հրամայեց է, 25000 լիւրա՝ հրաժարեալ Սուլթան Մուրատ եղբորը, և գումար մ'ալ նորա մօրն համար յատկացունել։

Իսկ Սուլթան Մուրատայ յառաջ քան զդահակալութիւնն ունեցած պարտքը՝ իւր ունեցած գոյքը վաճառելով վճարելու հրաման եղեր է։

Պրազիլիոյ կայսրուհին երէկ մայրաքաղաքս հասաւ։ Հինգշաբթի օր ալ կայսրը կ'հասնի, և երկուքը մէկ տեղ կ'մեկնին 15 օրէն։

Ենիիտիւնեա Տիմիթրաքի էֆէնտի՝ Մէլանիկի կուսակալութեան քաղաքական տեսուչ կարգեցաւ։

— Երէկ լուր տարածուեցաւ թէ Սէլանիկի գերմանական սպանեալ հիւպատոս Պ. Ապօդի եղբայրը, կամ ամերիկեան հիւպատոս Հաճի Լաղարօ սպանուած է։ Լէվընդ Հէրըլտ հետեւալ կերպիւ կ'հերքէ այս լուրն։ « Բնաւ որ և է տեղեկութիւն չկայ այս լուրն հաստատող։ Ասոր շարժառիթը՝ սեպտ. 7-19 թուով Սէլանիկէն գրուած մասնաւոր նամակ մ'է, ուսկից կ'իմացուի, թէ Պ. Ապօթի աղաքակին մէջ գտնուող քրիստոնեայք նախատուեր, և ոմանք սպանուեր են եղեր։ Այս աղաքակին մէջ հրդեհ պատահելով՝ քանի մը չէնք և ախոռ մը՝ մէջը գտնուած անասուններով՝ այրեր են։ Նամակագիրը վստահութեան արժանի է։ »

— Սերվիոյ Միլան իշխանը ընդունել է՝ բանակին կողմանէ ջէրնայէֆի միջոցաւ տրուած թագաւորական տիտղոսը։ ջէրնայէֆի գրեթէ Պէլկրատ, թէ ուրիշ ընդունող կայ, եթէ Միլան չընդունի բանակին որոշումը։ Միւս կողմանէ կըսուի, թէ Միլանի և պաշտօնէից մէջ այս պատճառաւ անհամաձայնութիւն ծագած է, և թէ՛ Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ'սպասէ իմանալ Աւստրիոյ կարծիքը, և անոր հետեւիլ այս մասին։

— Օգոստոսիառ Սուլթանի գահակալութիւնը շնորհաւորելու համար՝ Թուրքիոյ ճամբայ ելնող զինուորական դործոց պաշտօնէին կ'սպասուէր երէկ։ Հետեւ պիտի գտնուի եղեր՝ Թուրքիոյ մէջ ի նպաստ զինուորական ծախուց հանգանակեալ գումար մը։

— Տաճիկ լրագիրներն նորագոյն հեռագիրներէ առնելով կ'հրատարակեն, թէ Ալեքսինաց գտնուող սերվիական զօրք օսման եան զօրաց վրայ յարձակելով կ'չարունակեն պատերազմը, և նոյնպէս գարատաղցիք զինագուլ և որեւէ զրոյց բանի տեղ չընելով՝ դադարած չեն պատերազմէ։

— Ջինուորական դործոց պաշտօնատան տպարանէն Հագիդաթ անուն և տաճիկ ու գաղղիական լեզուներով եռօրեայ թերթի մը հրատարակութիւնն սկսաւ այս շաբթու։

— Չորրորդ աստիճանի Մէճլիսիյէ պատուանշան տրուեցաւ՝ Սիրիոյ առեւտրական ժողովոյ նախագահ Ռիֆաթ պէյի։

— Երկրորդ աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատարութիւն տրուեցաւ՝ Հէրսէքի բարեկարգութեան մասնաժողովոյ գլխաւոր քարտուղար Տակէս էֆէնտիի։

— Ֆիլիպէէն կ'գրեն՝ Թաթար-Պաղարճը 8 ժամ հեռի վէթերն ըսուած տեղը ամրութեան մը շինութեան ձեռնարկուած ըլլալը։

— Յունաստանէն գնդապետ մը Սերվիա անցեր է՝ հելլենացի կամաւորներէ գունդ մը կազմելու համար։ Միլան իշխանը սիրով ընդունել է այս անձն։ Յայտնի է, թէ Գարատաղ ալ կ'գտնուին հելլենացի կամաւորներ։

— Բուլմանիոյ երեսփոխանական ժողովոյ նախագահն՝ 500 միլիոն ֆրանքի փոխառութեան մը համար փարիզ գացեր է։ Այս գումարը չափազանց կ'իւրացնէ։

— Պուրէշէն քաղաքի մը նայելով՝ Բուսանիոյ իշխանը հրամայեց է զինուորագործութիւնն սկսիլ առաջինկայ ամսոյն 13 ին :

— Բուսանտանէն մինչև ցարդ Սերվիա անցած ռուս զօրաց և հրամանատարաց համար՝ կըսուէր թէ ծպտեալ են : Այժմ կըսուի, թէ յայտնապէս զինուորական կերպարանօք անցնիլ սկսած են, և վերջին օրերս ձիաւորք ալ կանցնին Բուսանիայի ճանապարհաւ, և երկաթուղոյն վարչութիւնը կէս դին կընդունի ասոնցմէ :

— Երկուշաբթի օրը 13 հելլենացիք, որոնց ոմանք Բուսանտանի մէջ զինուորութիւն ըրած են եղեր, մայրաքաղաքէս Օտեսայի ճանապարհաւ Սերվիա ուղևորեր են, օգնութեան համար :

— Ձրոյց կայ, թէ Բուսիոյ կայսրը 3 միլիոն ռուպլի ընծայեր է Միլան իշխանին, և Գաղափերու գունդ մը ու 1000 ձի կապտորաստուին՝ Սերվիա անցնիլ :

— Սերվիոյ իշխանութիւնն ուղեր է՝ 15ն մինչև 100 ֆրանգնոց թղթադրամ շրջաբերութեան հանել, սակայն կասկածելով թէ մի՞ գուցէ անընդունելի ըլլայ հասարակաց կողմանէ՝ որոշեր է Բեդրեսպուրկէն փոխառութիւն մ'ընել :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ճաբոն և Չինաստան յառաջագիւմական շարժումներ ընելէն յետոյ, Եւրոպա սկսած է առաւել ուշադրութեամբ դիտել նոցա ընթացքն ու վիճակն : Ուրիշ անգամներ նոցա ցամաքային զօրութեան վրայ տեղեկութիւններ տեսած է ինք, հիմա ալ ծովային զօրութեանց վրայ կիսուի : Ճաբոն 12 պատերազմական նաւ ունի, որոց մէջ 1200 զօրք, 71 հրամանատարք, և 67 թնդանթաձիգ կգտնուին, և մայրաքաղաքին մէջ կայ զինուորական վարժարան մը՝ 250 ուսանող պարունակող : Իսկ Չինաստանի ծովային զօրութիւնը 30 շոգենաւէ կը բաղկանայ : մեքենայներուն մեծ մասը՝ Անգղիա, և մնացորդն՝ Գաղղիա շինուած են : հրամանատարք՝ Եւրոպացի ու ամերիկացի են, բայց վերջին ժամանակներս տեղւոյն ծովային վարժարանը սկսեր է տեղացի հրամանատարներ արտադրել :

— Ամերիկայի Կրալֆօր քաղաքին մէջ այս օրերս թործ անուն 114 տարեկան մարդ մը մեռեր է : Սա տեսնուել է՝ ասկէց 77 տարի յառաջ վախճանեալ անուանի Ֆրանգլին փիլիսոփային հետ, և Ամերիկայի անկախութեան պատերազմին մէջ զանուեր է :

— Բեդրեսպուրկէն հեռագրեր են եւրոպական լրագրաց, թէ Պարսից կառավարութիւնը ռուսական սահմանագլուխը զօրքը իջուցեր է, նկատելով որ այս օրերս երկու կողմանէ ասպատակք մէկմէկու վրայ կ'յարձակին :

— Հռչակաւոր Բօշֆօր՝ որ Գոմիւնի գլխաւոր դերասաններէն մէկն է, այս օրերս իւր լրագրոյն մէջ յօդուած մը հրատարակելով, և ցցունելով թէ Մագ-Մահոն նախագահն իւր վերջին ուղևորութեան ժամանակ ըրած ատենախօսութեանց մէջ երբէք «Հասարակապետութիւն» բառը գործածած չէ, և թէ՛ նպատակը նաբոյէոն Գ. ի ընթացից հե-

տել, այսինքն՝ կայսրութիւնը վերահաստատել է, — Գաղղիոյ մէջ բաւական ջերմ խօսակցութեան նիւթ մատակարարեր է այս յօդուածովն :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Անգոստոս 17

Քօնստիտէ	14-55
Սօսիէթէ Ժէնէրալի բաժինը Անգ. լիր.	2-20
Փրէտի » » Օսմ. »	2-28
Երկաթուղեաց » » Փր. »	40,
Թրամուէյ » » Օսմ. լիր.	1-
1863 ի փոխառութիւն » » Փր.	74-
1863 ի » » »	75
1869 ի » » »	67
1872 ի » » »	24-

ԳՐԱՄԲ, Օսմ. լիրան 100 էն

Մէճիտիյէ	102-52	Բուսիոյ բօլ	90-10
Մէթալիք	108-50	Գաղղ. լիրա	88-18
Պիլնէ	140-	Անգլ. »	110-30
Թղթադրամ	114-10	Գրիմից	51-20

Ի Լ Ա Ն

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍԲԵՐԻ

Պէյդօղ Տապախանէի ամբիշտի իշուն իշմիրտէ մէմուրինէ թէսլիմ օլունմադ վէ պէհասը մադպուղ վիրուտինտէ մէթալիք եանի գայիմէ օլարադ իշմիր էմվալինտէն հէվալէթէն իթա օլունմադ շէրայիթի իլէ միւպայեա օլունմադ պէշ պին ատէտ թուղլու գուրու կէօնին պէհէր գըլէսի օն իքի պուշուք զըրուշա օլարադ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իլուլը բումինին օն սէքիլինճի ճիւմա իրթէսի կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն իթա իթմէկէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէքըլարտէ Տարը Ծուրայի ասքերիլէ կէլմէլէրի :

1836 իւլու 14

Պապը Սէրասբէրի

Եէնի ճամիի շէրիֆի հալլուսընտա քեաին պէքսիմաթ անպարընտա մէվճուտ օլուպ ֆիրուսթ օլունմադ օլան ալթը պին պէշ եիւղ գըլէ մըգտարը Եահճուրէ թապիր օլունուր պէքսիմադ գըրըղընըն էամանը մէթալիք գայիմէ օլարադ փէշինէն վիրիլմէք իւղրէ պէհէր գըլէսի օն ալթըշար փարայա թալիպի էօհտէսինտէ պուլունտուղունտան վէ իշպու շէհըր իլուլըն եիրմինճի փաղար իրթէսի կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն տահա զիւտտէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէքըլարտէ նիղամիյէ նանը ազիլ գօմիսիօնընա միւրաճաաթ իյլմէլէրի :

1876 իւլու 16

Պապը Սէրասբէրի

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՆՋԱՏԻ ՀՈԼԼՈՒԻԷԻ

Լեարդի, ստամոքսի, և աղիքներու ամեն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, նաև իղային տկարութեան, ուժաթափութեան և տխրութեան համար : Կը ջնջէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ անշարժութեանց հետքերը : Ստի և երիկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մ'ունի : արիւնը մաքրելով նոցա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, և գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ : Իւր դեղական մեծ ազդեցութեամբը սրտախառնութիւն, կուժուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լեցուած կազեր, գլխի ցաւեր կը վանէ : մարսողութիւնը կը շարժուորի, և մարմինը մաքրուելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ՝ որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնապատճառ կըլլան, առողջ, ուժեղ, և բնական զիրքը կըգեշու :

ONGUENT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈԼԼՈՒԻԷԻ

Մորթային հիւանդութիւնք և վէրք բուժելու մասին ունեցած պաշտամական յատկութեանցը հիւանդարի բնաւ ուրիշ դեղ մը : Հին կամ նոր թուանուր վէրքեր, ուռեցք, քաղցկեղ (շիրիփէնչէ), սրունից և ստեանց վէրքեր կամ բոլորովին կանցնին և կամ կ'աւանան : օգտակար է նաև հարբուխի, հաղի, սրտի բարտխման, մանաւանդ օղացաւ (եէլ) ըսուած հիւանդութեան : Իւր կաղդուրիլ և զօրաւոր ազդեցութեամբը խոյլ (սըրաճա) հիւանդութեան ապականիլ զօրութիւնը ինչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը զիմադրաւէ :

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամեն դեղավաճառներու քով, և մասնաւորապէս Պահճէ-գափու թաշ խանի կողմերը Պ. Գառապեանի դեղարանը՝ Նօ. 7՝ կը ծախուի :

Աւելի առնել ուզողը կը հրաւիրուի առ հեղինակն տղթոր Հոլլուէի Ի Լոնտոն Օքսֆորտ փողոց թիւ 555 :

ԱՌ ՍՐԵԳԱԿՆ

ՄԵԾ ՏՈՒՆ ԴԵՂԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԴԵՂՈՐԷԻՑ

Վ. ԾԱՆՆԻ

Բերա Մեծ փողոց Աղաճամի քիւ 77

ԵՒ

Կ. Պօլիս Կամուրջի հրապարակը քիւ 1-2

Եւրոպիոյ առաջին գործարանաց հետ յարաբերութեամբ կապուած, և իւր դեղորէից ընտրութեամբն և գնոց չափաւորութեամբ հընչակուած :

Միակ մթերանոց անուանի Հ. Նէսթլէ փիւմիագէտին շինած Ֆաբլէ լաֆլէն, որ փոքրիկ տղայոց, տկար կաղմ ունեցող և հիւանդութեանէ ապաքինելոց միակ սննդարար ուտելիքն է համայն Եւրոպիոյ մէջ ընդունուած և ամեն զըլխաւոր բժշկաց հաւանութիւնն ստացած :

Հոն կը գտնուի նաև : Գոմիս (մատակի խմորեալ կաթ) որ մեծ համբաւ ունի Եւրոպիոյ մէջ և շատ կը փնտրուի :

Սէլֆաթիլ յը Գիլէն, զուտ և մաքուր, Բէլթիլէ, Տիւպսք, Ժօպսթ և Էվանս Լէդէ ճարտար փմիագէտներէն պատրաստուած :

Ձիւն իւղ, զուտ, Գրիսթիանայի Բէթէր Մէլլէրի գործարանէն ելած :

Եւլէրթէ (հինտիպա) Խահուէ, Լուտիկապուրիկի Հ. Ֆրանք գործարանէն ելած ստամոքսի ուժ տուող և ախորժակ բացող, որ հասարակ խահուէի հետ խառնելով գինը մեծապէս կ'իջեցնէ՝ առանց համու ու հոտը փոխելու : Արտադրական սառնոց ամեն ժամու մէջ :

Տէ-ձէնէ ջուր, մաղերու անմիւրպելի ներկ :

ՏՆՈՐԷՆ ԵՒ ՏԵՐ

Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԱՆ

ՏՊԱԳՐ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻՋՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐ

Բիգա փաղա խան քիւ 3